

THE SECOND EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE CORINTHIANS

¹ Shíí, Paul, Bik'ehgo'ihinań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshlíni, la'íi nohwik'isn Timotheus holzéhi biłgo, Bik'ehgo'ihinań daayokaqahíi Corinthgee ha'ánálséhií bich'í' k'e'ilchii, ínashood daanliinií dawa Akéya biyi' dahot'éhé daagolíinií biłgo: ² Bik'ehgo'ihinań nohwitaa, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íi la'íi bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíi bee nohwich'í' goz'aa le'. ³ Bik'ehgo'ihinań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, ba'ihégoş le', án bits'á'dí' aatét'ii begoz'aa, Bik'ehgo'ihinań dawa bee hadag ánágodle'íi; ⁴ Áń góyéégo nohwich'í' nagowaagee hadag ádaanohwiş, nnee dant'éhéta bee bich'í' nadaagont'ogyúgo hadag ánadaahiidle'híi bigha, danéé Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwişihíi bee hadag ánadaahiidle'go. ⁵ Christ biłgo dánohwiniigonkt'éé nt'ééhíi k'ehgo Christ nldzilgo hadag da'ánohwiş, nt'éé. ⁶ Néé nohwiniigodilne' lək'eyúgo, hadag ádaanoht'ee doleełhíi la'íi hasdánohwiniil doleełhíi bighahi at'éé, ái nohwiniigonkt'ééhíi k'ehgo nohwíi áldó' nohwiniigonkt'ééhíi bee hadag ádaanoht'eego ádaanohwiş, la'íi néé hadag ánohwi'dilne' lək'eyúgo hadag ádaanoht'ee doleełhíi la'íi hasdánohwiniil doleełhíi bighahi at'éé. ⁷ Nldzilgo nohwaa da'óndlii, díinko bígonzihíi bigha, néé nohwiniigodilne'híi k'ehgo nohwíi

ǎldó' nohwiniigodilne' ndi Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwiłsihí k'ehgo nohwí ǎldó' Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwiłsi doleeł. ⁸ Christ biláhyú nohwik'íyú daanohłni, Asiayú góyéégo nohwich'i' nagoyaahí bídaagonłsi háhiit'ij, dázho góyéégo nohwich'i' nagoyaahí bigha nohwinawod dásdozhá asdiıdgo daahiitsaah laa niidzji: ⁹ Da'itsaahí bee nohwá ngot'aą niidzji, áidá' danéé doo ída'óndlii da, ndi Bik'ehgo'ihinań nanezna'í nádaayihii'na'í ba'óndlii doleełhí bigha nohwich'i' ágodzaa. ¹⁰ Áń góyéégo da'itsaahí yits'a' nohwinil áidí' yits'a' nánohwiníł: la'í ágánánohwidle' doleełgo ba'óndlii; ¹¹ Nohwí ǎldó' nohwi'okaaahí bee nohwich'odaahnii, áik'ehgo nnee láągo nohwa da'oskaądgo hagog'éégo Bik'ehgo'ihinań nohwich'ozni'í nnee láągo ba'ihédaanzı doleeł. ¹² Díi baa nohwiłgozhóq, díinko nohwijíi yune' bígonlzi, ni'goszán biká' nnee bitahyú la'í itisgo nohwí nohwiłtahyú Bik'ehgo'ihinań binadzahgee da'aniigo, doo daazhógo da ánáhiit'ijł, doo ni'goszán biká'dí igoya'í bee da, Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'í binkááyú ánáhiit'ijł. ¹³ Daahohshíhí la'í dá bee nohwił ídaagoziní zhá baa nohwich'i' k'e'ilchii; ái dahot'éhé baa nohwił ídaagozi doleełgo hasht'í; ¹⁴ İlk'idá' lahzhi' nohwídaagonłsi n'í k'ehgo, áik'ehgo néé nohwaa nohwił gozhóq'í k'ehgo nohwí ǎldó' nohwaa nohwił gozhóq doleeł, Jesus nohweBik'ehn nádahí bijji. ¹⁵ Ái da'aniigo bígonsihí bigha ntsé nohwaa nsháhgo ni', nakidn nohwił daagoyiłshóq doleełgo; ¹⁶ Macedóniayú hishaalyú la'í t'aązhi' náshdaalgo nohwaa nsháhgo

ni', áidí' Judeayú shich'odaahniiigo disháhgo ni'.
 17 Ya' daazhógo ádishniiigo ágádishnii lá née?
 Ya' ni'godzán biká' nnee k'ehgo nagoshchi'
 née, ya' shil nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, dishnii
 née? 18 Dah, áidá' Bik'ehgo'ihinaán da'anii
 nlijhíi k'ehgo doo nohwil nagokigo, Ha'oh, la'íi,
 Dah, nohwil'nii da. 19 Silvánus la'íi Timotheus
 hik'e shíi bilgo Bik'ehgo'ihinaán biYe', Jesus
 Christ, nohwitahyú baa nohwil nadaagosiilni'íi
 doo bil nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, nii da,
 áidá' án dávik'ehn, Ha'oh, nii. 20 Dávik'ehn
 Bik'ehgo'ihinaán nt'é niigo yengon'áádá' Christ,
 Ha'oh, da'anii nii ni', la'íi án binkááyú, Doleelgo
 at'éé, daan'nii, Bik'ehgo'ihinaán ba'ihégoş
 doleelgo. 21 Bik'ehgo'ihinaán née hik'e nohwíi bilgo
 Christ bil da'á daandliigo nldzilgo ánohwilshíi
 at'éé, la'íi da'án hadaanohwidilaahi at'éé; 22 Án
 nohwiká' da'izkałhíi k'ehgo biyéé daandliigo
 nohwígóziigo áyíílaa, la'íi nohwíi biyi' Holy Spirit
 nohwaidin'áá, ái Bik'ehgo'ihinaán nohwilniigo
 yengon'áánii begolne'go ch'í'nah hileeh. 23 Díi
 da'anii ádishniiigo Bik'ehgo'ihinaán shá yígółsiigo
 biká ádishnii, doo nohwil daagozhógo dago
 ánohwishle' doo hasht'íi dahíi bigha doo hwahá
 Corinthyú náshdáh da. 24 Doo nohwe'odla' bee
 nant'aahíi k'ehgo nohwaa natsídaahkees da, áidá'
 nohwil daagozhógo doleelgo nohwil nada'idziid;
 nohwi'odla'íi ilk'idá' nalwod.

2

1 Nohwaa nánáshdáhgo doo nohwil
 daagozhógo ádaanohwishle'go da shiini' lashlaa.
 2 Doo nohwil daagozhógo ánohwishlaayúgo hadín

lâ shîl gozhôôgo áshile', nohwíi zhá gónko doo nohwîl daagozhôôgo ánohwiishlâa n'íi? ³ Ái bighâ áík'ehgo nohwich'î' k'eshîlchîí, nohwaa niyáágo nohwíi shîl daagoyîlshôô le'at'éhi doo shiini' bídaadohîihgo da; díi da'anii nohwá bígonsî, nt'é baa shîl gozhôóníi nohwíi áldó' baa nohwîl daagozhôô dolee. ⁴ Nohwich'î' k'e'shîlchîídá' doo shîl gozhôô da ni', shijíi doo nkehen'áá da ni', la'íi hishchag ni'; doo nohwiini' daadishñiihíi bighâ da, áidá' dâzhô shîl daanoeshôôgo baa nohwîl nagoshni'híi bighâ. ⁵ Dahadínta bini'ñniihyúgo, doo dashízhâ shich'î' at'íi da, áidá' daanohwigha nohwich'î' at'íi, ndi doo yóiyángo da, doo ídaagosh'a'go ádishñii hasht'íi da. ⁶ Nñee ágát'éehíi lâágo noht'eego biniidaagodohlâa n'íi da'áígee dávik'eh. ⁷ Áík'ehgo bich'î' ánádaahne'go binchô'híi bighâ baa nádaagonoh'aahgo hadag ádaanoîsî, doo ágádaanoht'ee dayúgo, dánko dâzhô itiségo ts'iyaa ábile'. ⁸ Áík'ehgo nohwîl daanzhooníi bíl ch'í'nah ádaahle'go nádaanohwoshkâah. ⁹ Nt'é nohwîl déniidíi bikísk'eh ádaanoht'ee shî bígonsîhíi bighâ nohwich'î' k'e'shîlchîí. ¹⁰ Dahadíi nchô'híi bighâ baa nádaagonoh'aahíi shíi áldó' baa nágodinsh'aah: dant'éhéta baa nádaagoni'ááyúgo nohwíi nohwighâ asht'íi, Christ binadzahgee. ¹¹ Doo ágádaant'ee dayúgo dánko ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nohwitis hileeh: hagog'éégo nohwich'î' na'iziidíi bídaagonlî. ¹² Troasyú Christ baa yati' baa gozhóni baa yashti'yú niyááadá' nohweBik'ehñ shá ch'íntáá, ¹³ Áidá' shik'isn Titus ákú doo hak'i dahíi bighâ shiyi'siziiníi biyi' doo îlch'î'gont'éé da ni'; áík'ehgo áidí' bits'á' dahdiyaago Macedóniayú

dahnaadiisdzaa. ¹⁴ Bik'ehgo'ihinań ba'ihégosı, ńń dákózhá Christ binkááyú nagonl'ńéhgo ńnohwılsı, ńń'ıı nohwinkááyú bıgozıgo ńdılsı, ńń ńkagolchıńıı k'a'at'éégo da'adzaayú benagowaa. ¹⁵ Hadıı hasdákáhıı ńń'ıı doo hasdákáh dahıı bitahyú Bik'ehgo'ihinań bich'ı' Christ yee ńkagolchıńıı k'a'at'éégo ndlıı. ¹⁶ Hadıı doo hasdákáh dahıı bich'ı'yúgo golchınıı da'itsaah ńdolııńıı k'a'at'éégo ndlıı; ńńdá' hadıı hasdákáhıı bich'ı'yúghıı golchınıı ihinań ńdolııńıı k'a'at'éégo ndlıı. Hadın ńńd ńń yınel'aa? ¹⁷ ńńdgo Bik'ehgo'ihinań biyati' doo da'anıı ńdaanıgo yaa yadaaktı', ńńdá' née doo ńgánt'ee da; née Bik'ehgo'ihinań biyati' da'anıgo baa yáhiiltı', Bik'ehgo'ihinań nohwin'ńa'go, da'ńń binadzahgee Christ binkááyú yáhiiltı'.

3

¹ Ya' nohwich'ı' ıdaayánańhiiltı'go godeyaa née? Ya' naltsoos née ńń'éégo nohwaa nagolńı'ıı hádaah'ıı née, dagohıı nohwits'ń'dı' ńń naltsoos ńgát'ééhıı háhiit'ıı née, ńń ńgádaat'ııńıı k'ehgo? ² Nohwıı naltsoos ńń'éégo nohwaa nagolńı'ıık'a'at'éégo ńdaanoht'ee, nohwıııı bıká' bek'e'eshchıı, ńńee dawa daayozhııgo yıdaagolsı. ³ Nohwıı naltsoos Christ yaa nagolńı'ıı née ńhiidlaahıı daanohtııgo bıgózı, doo ink bek'e'eshchıı da, ndihıı Bik'ehgo'ihinań hınáhi bıSpirit bek'e'eshchıı, doo tsée nteelıı bıká' da, ndihıı ńńee daabııı bıká' k'e'eshchıı. ⁴ Christ binkááyú Bik'ehgo'ihinań ba'ńndlııhıı bıghá ńń'ıı: ⁵ Dant'é bıńııl'aańıı doo née nohwits'ń'dı' benagowaa da; ńńdá' Bik'ehgo'ihinań zhá bits'ń'dı'

benagowáhi at'éé; ⁶ Án áníidégo nohwá ngon'áání baa nagohiilni'go biniil'aago ánohwilaa; doo yati' bee nohwá ngon'áání zhá baa yáhiilti' da, áídá' nt'é niigo anííhíi yaa yáhiilti', Holy Spirit nohwinkááyú yakti'go: Jews bich'i' begoz'aaní da'itsaahíi bee nnee bángot'aq, áídá' Holy Spirit-híi nnee ihí'naa yaa daidi'aah. ⁷ Begoz'aaní tsée biká' k'eeshchiiníi da'itsaahíi áile' ndi dázho bits'á'dindláádgo bengonyáá, áík'ehgo Israel hat'i'i Moses binii' bits'á'dindláádíi bigha ch'éh daayine'íi, bits'á'dindláádíi bech'ígonáh dolee ndi; ⁸ Ái ndi ágádzaago, Holy Spirit binkááyú begoz'aaní dázho itisgo bits'á'dindláád dolee go'íi. ⁹ Da'itsaah áile'go begoz'aaní bits'á'dindláád lèk'eyúgo, dávik'ehyú áile'go begoz'aaní itisgo bits'á'dindláadi at'éé. ¹⁰ Da'aniigo begoz'aaní lah bits'á'dindláád n'íi, k'adíi doo bits'á'dindláád da silii, la'i bitisgo bits'á'dindláádhíi bigha. ¹¹ Begoz'aaní bech'ígonyáá n'íi bits'á'dindláád lèk'eyúgo, doo bech'ígowáh dahíi bitisgo bits'á'dindláád go'íi. ¹² Ái ndaahóndliigo dabígóziigo yáhiilti': ¹³ Doo Moses k'ehgo yáhiilti' da, án Israel hat'i'i nt'é bits'á'dindláádíi édijhíi doo daayik'séh dago biniizhí' nná'ik'sos: ¹⁴ Daabiini' bee doo daago'íi da silii; áík'ehgo díi jii ndi doo áníidá' Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e bíi bilgo lángon'áni daayozhíigo binatsekeesíi biná'isti' n'íi t'ah da'ágát'éé; ái Christ binkááyú zhá yó'oltsoos. ¹⁵ Díi jii ndi Moses binaltsoos daahojiiigo binatsekeesíi t'ah biná'isti' k'a'at'éégo t'ah doo yidaago'sii da. ¹⁶ Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehñ bich'i' ách'idzaayúgo konatsekees biná'isti' n'íi k'ihzhí'

yó'oltsoos. ¹⁷ NohweBik'ehń Holy Spirit at'éé: hayú nohweBik'ehń biSpirit nliįgee daanohwigha nohwił ch'í'otaą. ¹⁸ Daanohwigha, nohwini doo bináda'isti' dago, kát'íné biyi'zhi' daadinéel'įhí k'a'at'éégo nohweBik'ehń bits'ą'dindláádí daanéel'į, ák'ehgo án bits'ą'dindláádí nohwits'ą'dindláádgo daahiidleeh, dayúweh nohwá goldohgo, áí nohweBik'ehń biSpirit bits'ą'dí begonáh.

4

¹ Ák'ehgo díí na'idziidí Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'híi bighą nohwaa dain'ąągo nyee ndi dahnldq; ² Nadaant'įgo nchq'go ágot'eehí doo be'ánt'ee da, doo lé'iilchoogo nahii't'aash da, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo bee nahii'ch'aa da; ndi biyati' da'aniihí ch'í'nah ánłzi, ák'ehgo nnee dała'á daant'įgo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'áígee yáhiilti'go yídaagołsi. ³ Yati' baa gozhóni baa nagohiilni'íi hadín bich'į' bená'isti'yúgo, doo hwahá hasdákáh dahíi zhą bich'į' bená'isti'hi at'éé: ⁴ Ni'godzán biká' ágot'eehíi yebik'ehi, ch'iidn nant'án, doo da'odlaą dahíi biini' yłeda'istsooz, Christ, Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi da'áiyihíi ye'at'éhi, baa na'goni'íi bits'ą'dindláádí doo bee bich'į' got'įi hileeh dahíi bighą. ⁵ Doo néé ídaanagohiilni' da, Christ Jesus nohweBik'ehń nłni zhą baa nagohiilni'; áídá' nééhíi nohwá na'idziidí ndliį, Jesus bighą. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań, Chagołheelyune' idindláád le', nniidíi nohwijíi yune' odaadezdlaad, Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'dindláádí bídaagonłzihíi bighą, áí Jesus Christ binii biká'zhi' hit'įi. ⁷ Néé

tus gosht'ish be'alzaahí k'ehgo ánt'ee ndi áí lán ílínihí nohwiyi' golíí, ínawod dázho k'a'at'éhi doo néé nohwits'á'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi bigózi doleehíí bigha. ⁸ Itah at'éedí' nohwich'í' nagont'og ndi doo hayaa ánohwile' da; hagot'éégo ánágot'ijí shíhí doo bídaagonlzi da ndi biyah daandoh; ⁹ Nohwiniigodnksí ndi doo yó'onohwidi'aah da; nkínohwidest'e' ndi doo nohwizes-hij da; ¹⁰ Jesus bi'ihí'na'íí nohwiká'zhí' hit'ij doleehíí bigha, Jesus adzaahí k'a'at'éégo néé ndi dábik'ehn da'itsaahí bee nohwich'í' goz'aa. ¹¹ Nohwits'í dadotsaahí ndi Jesus bi'ihí'na' bee ch'í'nah doleehíí bigha t'ah hin'naa ndi Jesus bigha nohwidi'zodeelgo baa nohwidi'det'aa. ¹² Áík'ehgo Jesus baa yáhiilti'híí bigha da'itsaahí bee nohwich'í' goz'aa, áídá' áí bigha nohwihíí ihí'naahíí nohwaa gode'aa. ¹³ Osisdlaadhíí bigha bá yashti', niigo k'e'eshchij; néé áldó' da'ágat'éégo ohiidlaa, áík'ehgo ágádi'niigo bá yáhiilti'; ¹⁴ Díí bígonlzi, hadín Jesus naadiidzaago áyíílaa n'íí, néé áldó' Jesus bílgo nádihiikáh ánohwile' doleel, áídí' dabíí binadzahgee nnohwidoníí, nohwíí bílgo. ¹⁵ Ádaagodzaahí dawa nohwíí nohwich'í' ádaagodzaa, Bik'ehgo'ihí'nań bílgoch'oba'íí an'odaazliihíí nnee bitahyú dayúweh nokseelgo ba'ihégosiníí áldó' dayúweh nokseel doleel, Bik'ehgo'ihí'nań dázho ba'ihégosí doleelgo. ¹⁶ Áí bigha doo hayaa ánohwile' da; nohwits'í ndihit'ood ndi dajij bíígha nohwiyi'siziiníí ániidégo ánálnií. ¹⁷ Dét'ih nohwich'í' nadaagont'ogú dázho nohwaa gozhóoníí doo ngonel'aa dahi dawahá bitisgo at'éhi nohwá ích'í'yile'; ¹⁸ Dawahá hit'iiníí doo

néel'j̄i dadá' doo hit'j̄i dahíí zhá néel'j̄i: dawahá hit'iiníí bech'ígowáh; áídá' doo hit'j̄i dahíí dahazh̄i' begoz'ąą.

5

¹ Díínko bídaagonl̄j̄, ni'gosdzán biká' nohwits'í bee gowągolgai k'ehgo biyi' daagondliiníí nankaadgo, gową doo kogan be'alzaa dahíí, Bik'ehgo'ih̄i'nań áyíílaahíí, yaaká'yú dahazh̄i' goz'áni nohwá goz'ąą. ² Kogee díí nohwits'í bee nah̄iikaidá' ík'edaan'ńíí, yaaká'yú biyi' daagondl̄j̄i doleekíí bíd̄j̄h daandl̄j̄igo ík'edaahihiidléh hádaahiit'j̄igo: ³ Ík'eda'iidlaayúgo dádaańinchiigo doo daanohwi'diltséh le'at'éé dahíí bighą hádaahiit'j̄i. ⁴ Díí nohwits'í gowągolgai k'a'at'éhi t'ah biyi' daagondl̄j̄igo, nohwich'j̄i' badaagont'ogíí bighą ík'edaan'ńíí: nohwits'í diyágé k'a'at'éégo doo ídaadihi'ńiilgo da, ndi dayúweh nohwik'ena'izlaa hádaahiit'j̄ihíí bighą, áík'ehgo ih̄i'naahíí da'itsaahíí yidag hadogáál. ⁵ Bik'ehgo'ih̄i'nań dabíí áí bighą ích'j̄i'nohwilaa, ła'íí Holy Spirit nohwaidin'ąą, áí bee Bik'ehgo'ih̄i'nań ílk'idá' ánniídíí da'an̄ii begolne'go nohwil̄ ch'í'nah hileeh. ⁶ Áí bighą dávik'ehn bidag ádaant'ee, nohwits'íhíí nohwigowáhíí k'ehgo t'ah biyi' daagondl̄j̄igo nohweBik'ehń doo bíł daagondl̄j̄igo bídaagonl̄j̄i ndi: ⁷ (Nohwi'odl̄j̄íí zhá bee hiikaah, doo daahiit'iiníí bee da:) ⁸ Bidag ádaant'ee, nohwik̄dishnii, nohwits'í bits'ą'dí' dahdiniikáhgo nohweBik'ehń bíł ndaagondleehgo dážhó hádaahiit'j̄i. ⁹ Áík'ehgo nohwits'í biyi' daagondl̄j̄iyúgo, dagohíí bits'ą'yú daagondl̄j̄iyúgo,

Bik'ehgo'ihinaan bil daagoyihilzhoo doleelhi bigha nada'idziid. ¹⁰ Daanohwigha Christ bidahzhi' nkahgo nohwaa ya'iti' doleel; nohwits'i biyi' daagondliida' anadaahiit'ijil n'ii dabik'ehgo daanohwich'i' nahi'niil, nlt'eehii dagohii nchq'uita. ¹¹ Aik'ehgo nohweBik'ehn begodzidii bigonzihii bigha nnee bich'i' yahiilti'go biini' ba adaagohiidleeh; hago ant'eehii Bik'ehgo'ihinaan yigotsi; nohwii akdo' nohwijii naz'aadi' nohwidaagonosi shi. ¹² Nee doo daazhogo nohwich'i' idaayanahiilti' da, aida' nohwee ida'ohii doleelhi bigha nohwich'i' k'e'ilchii, aik'ehgo nnee kokayuu hago daaanolinii zha yee idaada'odlii, aida' kojii yune' begoz'anihii doo yee idaada'odlii dahii bich'i' t'azhzi' hanadaahdzii doleelhi bigha nohwich'i' k'e'ilchii. ¹³ Nohwiini' adijih k'a'anondlijiyugo Bik'ehgo'ihinaan ba ahiit'ii: nohwiini' golijiyugo nohwii nohwigha ahiit'ii. ¹⁴ Dala'a, nnee dawa ya daztsaa; aik'ehgo nnee dawa nanezna'hi at'ee bidaagonlzhii bigha Christ bil ijoonii nanohwiilaa: ¹⁵ An nnee dawa ya daztsaa, hadin hinaahii doo dayuweh dabiidahi'naa da doleelgo, aida' hadin ba daztsaadi' naadiidzaahii ya hinaa doleelgo. ¹⁶ Ai bigha kodii godezt'i'go nnee doo la' nnee at'ee zhinéego baa natsihiikes da: Christ nnee zhinéego at'éego baa natsihiikes ni' ndi, doo dayuweh nnee zhinéego baa natsihiikes da. ¹⁷ Aik'ehgo hadin Christ yil dala'a nasdlij lek'eyugo, nnee aniidégo anabi'delzaa: dabintseda' ye'at'ee n'ii aal bech'igoyaa; dawaha aniidégo analzaa go'ii. ¹⁸ Dii dawa Bik'ehgo'ihinaan bits'adi' begoz'aa, an

Jesus Christ biláhyú bik'íí ánádaanohwisdlaa, la'íí nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nań bił ik'íí nádaasdlíjhií baa nagohiilni'go nohwaa godin'áá. ¹⁹ Díńko áldishńii, Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú nnee ni'gosdzán biká' daagolíníí bik'íí ánáyiidlaa, doo binchọ'íí bá yił ołtag dago; la'íí nnee bik'íí ánáyidle'íí baa nagohiilni'go nohwaa godin'áá. ²⁰ Áík'ehgo Christ binal'a'á ndlijgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú nádaanohwokaąh: Bik'ehgo'ihí'nań bik'íí nádaahdleeh, nohwikn'niigo Christ bá yáhiilti'go nánohwihikaąh. ²¹ Christ biyi' daahiidleehgo Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú át'ééhíí be'ádaant'ee doleełhíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań Christ, doo nchọ'go at'éé n'íí, néé nohwinchọ'íí biká'zhį' áile'go nchọ'go at'éégo áyíílaa.

6

¹ Néé áldó', Bik'ehgo'ihí'nań bił na'idziidíí ndlijgo, bił goch'oba'íí doo da'íližzhį' nádaadohné' da le', nohwikn'niigo nánohwihikaąh. ² (Bik'ehgo'ihí'nań gáníí, Yati' baa gozhóni nágodn'aahíí nił ch'í'otaągee nidesiits'áá, hasdách'igháhíí bijji nich'osiini' ni', nii: isąą, dák'ad begoz'ąą; díí jji hasdách'igháhíí nohwá begoz'ąą.) ³ Doo hadín nohwichą nakaadgo da Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziid, bá na'idziidíí doo hadín yik'ígodi'áh da doleełhíí bighą: ⁴ Áídá' néé Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí dáhot'éhé bee nht'éégo ánt'eego nohwígózi, nyéé ndi bidag ánt'ee, nohwich'į' nadaagont'og ndi, nyéé' nts'ag ndi, goyéégo nohwich'į' nagowaa ndi, ⁵ Hagee hánohwi'dinltsaas ndi, ha'ánánohwidilka' ndi,

nohwik'i dahnádzaa ndi, nyeego na'idziid ndi, doo ilwosh dagee, shiná' góyéé ndi bidag ánt'ee; ⁶ Dilkqohgo ádinlzihíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí nkt'éégo ánt'eego nohwígózi, nohwil ígózíníí bee, bágohii'aahíí bee, nohwilgoch'oba'íí bee, Holy Spirit bee, doo ádinl'íí dago nohwil ijóóníí bee nkt'éégo ánt'eego nohwígózi, ⁷ Yati' da'aniihíí áln'ni, Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee hin'naa, nkt'éé zhinéégo benagonlkaadíí nohwigan dihe'na zhinéégo dahiitjihíí la'íí nohwe'eshgan zhinéégo dahiitjihíí bee Bik'ehgo'ihí'nań nkt'éégo bá na'idziidgo nohwígózi, ⁸ Hagee nnee daanohwidnksige dagohíí doo daanohwidnksige dagee, nnee nkt'éégo nohwaa yádaakti'gee dagohíí dénchq'go nohwaa yádaakti'gee nldzilgo nasiidzi; nahich'aahíí k'ehgo nohwaa natsídaakes ndi da'aniihíí be'ánt'ee; ⁹ Doo nohwígózi da ndi la'ihíí nkt'éégo nohwídaagoksí; k'azhá dahiitsaah ndi hin'naa láá; nohwiní'daadeznih ndi doo nanohwi'distseed da; ¹⁰ Doo nohwil gozhóq da ndi nohwijíí biyi'dí' dábik'ehn nohwil gozhóq; tént'iyé ndi nnee láágo hádaakdzilgo áidle'; nohwíyéé da'ádihgo ndi da'anii dawahá nohwíyéé. ¹¹ Corinthgee daagonohlíiníí, doo nt'é nohwits'á' nan'íí dago nohwich'í' yáhiilti', nohwijíídí' dawa bee nohwich'í' bil ch'í'ótaq. ¹² Néé nohwijíí yune' nohwíí nohwá goz'aa, áidá' nohwíí nohwijíí yune' doo néé nohwá goz'aa da. ¹³ (Shichagháshé bich'í' yashti'híí k'ehgo nohwich'í' yashti,) néé nohwijíí nohwich'í' ílts'á' át'éé, áík'ehgo bidenágo nohwíí áldó' nohwijíí nohwich'í' ílts'á' ádaahle'. ¹⁴ Doo da'odlaq dahíí

hik'e da'odlaqahíí doo bil hídaanohwi'dest'oo da le': dábik'ehyú át'ééhíí la'íí doo dábik'ehyú át'éé dahíí hagot'éégo kíl t'eké daanlii? la'íí idindláadíí hik'e chagotheeíí hagot'éégo dała'á nlii? ¹⁵ Hagot'éégo Christ la'íí ch'iidn nant'án dálet'eego natsídaakees? Hagot'éégo odlaqahíí la'íí doo odlaq dahíí dała' natsídaakees? ¹⁶ Kìh biyi' Bik'ehgo'ihí'nań daach'okaqahíí la'íí k'e'eshchín hagot'éégo dálet'ee? Nohwíí Bik'ehgo'ihí'nań hináhi bikíhíí k'ehgo daanohlii; Bik'ehgo'ihí'nań gáníí, Shíí áí biyi'gonshlii, la'íí bitahyú anáshdaa; shíí Bik'ehgo'ihí'nań nshíinihi daashokaqah doleel, áí shichagháshé daanlii doleel. ¹⁷ Áí bigha bitahdí' hahkáh, sahngo nahkai, nii, nohweBik'ehń, dant'éhéta nchó'íí doo baa nahkai da; áík'ehgo nánohwidishnii, ¹⁸ Shíí nohwiTaa nshlii doo, nohwíí shiye'ke la'íí shitsi'ke daanohlii doo, nii, nohweBik'ehń, Dák'a'at'éhi.

7

¹ Shił daanohshóni, áí nohwá ngot'aqadá', halaq nohwits'í la'íí nohwiyi'siziiníí yíłchophíí dawa ídaadihiilkqoghgo bits'á'yú nihiikáh le', áídí' Bik'ehgo'ihí'nań bédaahiildzidgo daadinlzigo íłch'í'da'indle'. ² Nohwijíí biyi' nohwá goz'aqago ádaahle'; doo hadín bich'í' dénchó'go ásiidzaa da, doo hadín dénchó'go áhiidlaa da, doo hadín bich'í' nahiich'aa da. ³ Díí doo nohwik'ídish'áhíí bigha ádishnii da; Nohwijíí biyi' daanohlii, dała' da'iitsaah doleelgo la'íí dała' daahin'naa doleelgo, íłk'idá' nohwíłdishnii ní'. ⁴ Doo shiini' hah dago nohwich'í' yashti', dázho nohwaa da'oshíí: nohwich'í' bidag ánsht'ee, néé nohwich'í' goyéégo

nagowaa ndi dážhó shił gozhóó. ⁵ Macedóniayú niit'aazhdá' nohwits'í doo hanáyol da ni', ilch'idí' nagont'og ni'; nohwinaadyú nagonlkaad ni', la'íi nohwijíi biyi' néhiildzid ni'. ⁶ Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihinañ, doo koł daagozhóó dahíi koł daagozhóógo ánádaakodle'íi, Titus nyááhíi bee nohwil gozhóógo ánánohwiidlaa; ⁷ Doo án nyááhíi zhá bee da, áidá' án nohwaa bil gozhóógo ádaasolaahíi bee; shaa ch'íná daasolijigo, chaal nahkaigo, la'íi shaa daanohwiini'go Titus yaa nohwil nagolni'dá' dážhó itisgo shił gozhóó ni'. ⁸ Naltsoos nohwich'í' ágoshlaa n'íi bighá dét'ihézhí' doo nohwil daagozhóó dago bígosítsjíd, ái bighá doo shił gozhóó da ni': da'ágát'éé ndi k'adíi doo shił hago'at'éé da. ⁹ K'adyúgo baa shił gozhóó, doo nohwil daagozhóó da n'íi doo bighá da, áidá' doo nohwil daagozhóó dago nchó'go ánádaah'tijl n'íi bits'á'zhí'go ánádaasodzaahíi bighá: doo nohwil daagozhóó da n'íi Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí', áik'ehgo doo nt'é nohwits'á'ne' da, nohwich'í' k'e'shíichíihíi bee. ¹⁰ Doo koł gozhóó dahíi Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí'hi konchó'íi bits'á'zhí' ách'íné' ákole', áik'ehgo hasdách'ígháh, doo koł gozhóó dago ánákode' da: áidá' ni'godzán biká' ágot'eehíi zhinéégo doo koł gozhóó dahíi izilhéhi at'éé. ¹¹ Doo nohwil daagozhóó da n'íi, Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí'hi, ídaagonohdzaago ádaanohwizlaahíi baa natsídaahkees, doo hadín hagot'éégo bil daagosol'aa da hádaah'tijigo ádaanohwizlaa, nchó'íi bik'ee daasholch'iigo, Bik'ehgo'ihinañ bédaaldzidgo daadinołsigo, shídih daanohljigo,

dázhó baa daanohwiini'go, la'íi doo bik'ehyú át'éé dahíi biniidaagodołéhgo ádaanohwizlaa! Dawa bee doo nohwaa dahgosiit'aą dago bigózi. ¹² Naltsoos nohwich'i' ágoshłaa ndi nnee doo bik'ehyú át'éé dahíi doo án bighą nohwich'i' k'e'shılchíi da, dagohíi nnee doo bik'ehyú bich'i' at'éé dahíi bighą, áidá' Bik'ehgo'ihinań binadzahgee dázhó nohwaa daanohwiini'go bídaagonłsi doleełhíi bighą nohwich'i' k'e'shılchíi. ¹³ Ái bighą nohwíi nohwıl daagozhóqóhíi bighą néé ałdó' nohwıl gozhóqógo ánohwi'deszaa: la'íi ái bitisgo Titus biyi'siziini' nohwaa bıł nágojoođhíi bighą néé ałdó' dázhó nohwıl gozhóqógo ánánohwi'deszaa. ¹⁴ Nohwaa da'oshłíigo Titus bıł nagoshni'íi doo bik'ee ádaayánsdzı da; áidá' dawa baa nohwıl nagoshni'íi da'aniigo ádishniihíi k'a'at'éégo nohwaa da'oshłíigo Titus bıł nagoshni'íi ałdó' da'aniigo bigózi. ¹⁵ La'íi hagot'éégo da'ániiyú ádaahdzaa, la'íi hagot'éégo nohwiini' daahąhgo daadohtıdgo nohwaa nyáá yénálnihíi bighą bijíi biyi'dí' itisgo bıł daanohshqo. ¹⁶ Ái bighą dawa bee nohwaa da'oshłíihíi bighą shıł gozhóqo.

8

¹ Shik'íiyú, Bik'ehgo'ihinań bıłgoch'oba'íi Macedóniayú ínashood ha'ánałséhíi baa godet'aani' bídaagonłsiigo háhiit'ij; ² Doo ałch'ídéyú bich'i' nadaagontłogúı bee nabída'dintaahgee dázhó bıł daagozhóqógo, la'íi dázhó tédaat'iyé ndi bijíi biyi'dí' ich'odaazni'go ndaizné'. ³ Díıńko bá baa nagoshni', dáyiđaaanel'aązhi' la'íi itisgo ndi ich'odaaniigo ndaizné', dabíi

hádaat'ijigo; ⁴ Nádaanohwokaahgo gádaanohwiñii, Díí ndaasii'né'íí nádohné'go ínashood la'ihíí bee bich'ohñiih. ⁵ Ndaayiné' shì ndzì n'íí bitisgo ndaizné', dantsé Bik'ehgo'ihì'nañ bik'ehgo nohweBik'ehñ yaa ídaadest'aa, áígeehíí néé áldó' nohwaa ídaadest'aa. ⁶ Áík'ehgo tédaat'iyéhíí bá zhaali lená'idlaago na'idziidíí nohwitahyú Titus yegodez'áni, da'áík'ehgo nohwitahyú lanle', biñ'ñii. ⁷ Dawa bee itisgo nanohdee, da'ohdlaaníí bee, nlt'éégo yádaakt'íí, nohwigoyá' golííí, nyee ndi hohkaahíí, la'íí nohwił daanjooníí bee, áík'ehgo díí ich'odaahñiihgo ndaanohné'íí bee áldó' itisgo nanohdee le'. ⁸ Doo bídaanohwinkso'go nohwich'ì' k'e'eshchii da, ndi la' nyeege nayik'ída'iziidíí baa nohwił nagoshñi'go, nohwíí áldó' be'ágádaaht'eeyúgo, áí bee da'anii nohwił da'ijóq shìhíí bígoziñ. ⁹ Jesus Christ nohweBik'ehñ dážhó biłgoch'oba'íí bídaagonoksi, án dážhó háldzil ndi nohwiłghá tét'iyé silij, tét'iyéhíí biláhyú nohwíí hádaaldzil daahleeh doleelgo. ¹⁰ Díí baa natséskeesíí nohwił ch'ínish'aah: díínko nohwá nlt'éé, da'la'á legodzaadá' begodeyaa n'íí aal ádaahle', begodeyaadá' dážhó hádaaht'ijigo ádaaht'ijí. ¹¹ K'adíí aal ádaahléh; baa nohwił daagozhóqgo begodigháhíí k'ehgo baa nohwił daagozhóqgo áldó' aal ádaahléh: nt'é daanohwiyéé shìhíí k'ehgo ndaanohné'. ¹² Nñee dabíí há't'íhíí bighá nyiné'yúgo, bíyéé shìhíí k'ehgo nyiné'íí Bik'ehgo'ihì'nañ bił dábik'eh; nñee bíyéé da'adíhyúgo Bik'ehgo'ihì'nañ doo nt'é yokeed da. ¹³ La'ihíí biyíl da'ałzolé doleelgo, áídá' nohwíí nohwiyl daandaaz doleelgo doo dishñiigo

ádishñii da: ¹⁴ Áídá' la'ihíí biyíl nohwiyíl dálekt'ee doleełgo dishñiigo ádishñii, k'adíí nohwíyéé láágo, la'ihíí yídih daanliiníí aí bee bich'odaahñiih, áídá' dahagee nt'é bídih daanohñiyúgo, bíyééhíí bee nohwich'onádañiih áldó'; áík'ehgo dawahá dálekt'ee: ¹⁵ Díínko bek'e'eshchijj, Hadín láágo lenáyehezlaa ndi doo la' ch'ekáad da; hadín da'ayáhágo lenáyehezlaa ndi doo yídih nlijj da, ñii. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégoşj, dánohwaa shiini'híí k'ehgo Titus nohwaa biini'go ábíílaahíí bigha. ¹⁷ Titus doo náhohiikañhíí zhá bigha nohwich'í' deyaa da; áídá' dabíí dázho hát'ijjgo nohwich'í' deyaa. ¹⁸ La' nohwik'isn Titus bíł nohwich'í' del'a', án ínashood ha'ánátséhíí dahot'éhé bitahyú yati' baa gozhóni yaa yałt'igo dázho nł'éégo bígózinihi; ¹⁹ Doo da'ái zhá bigha nohwich'í' del'a' da, áídá' ínashood ha'ánátséh nagozníí bíł anáhiikaahgo hádaabistijj, díí ilch'onijjgo na'idziidíí nohweBik'ehñ ba'ihégoşj híí bigha nabik'ída'idziid, la'íí ilch'odaahñiigo hádaahñijj híí nnee bíł ch'í'nah ádaagodle'go ádaahiit'ijj: ²⁰ Díí zhaali láágo lenádaahiidláhíí hagot'éégo nadaahii'ñiihíí bigha doo hadín nohwaa dahgo'aa hádaahiit'ijj da: ²¹ Doo nohweBik'ehñ binadzahgee zhá da, áídá' nnee dawa binadzahgee áldó' dabik'ehyú ádaahii'ne'go hádaahiit'ijj. ²² Nohwik'isn la'ihíí áldó' bíł nádaadel'a', án doo alch'idndi nabínántaahgo láágo nł'éégo ánát'ijjgo bígoşilzjíd, án k'adíí díí na'idziidíí nayik'í'iziidgo dázho hát'ijj, bestso ndaahohñíígo nohwígonsj híí bigha. ²³ Hadín Titus yiká na'idilkidyúgo, án shich'onñiihíí át'éé, nohwá na'idziidíí ánt'ee: la'íí hadín nohwik'isyúhíí yiká

na'ídaadilkidyúgo, iltah at'ééyú ínashood ha'ánálséh nagoznílíí bá nal'a'á daanlii, áí bee Christ ba'ihégoşı. ²⁴ Áík'ehgo dabií bináál la'íí ínashood ha'ánálséh nagoznílíí daabináál nohwił'ijóóníí bił ch'í'nah ádaahle', la'íí nt'é bigha nohwaa óndliihíí da'aniihi at'éé ałdó' bił ch'í'nah ádaahle'.

9

¹ Ínashood bich'odaahii'niihíí doo bee nohwich'i' k'e'eshchii da ndi nzhqo: ² İlk'idá' hádaaht'iiníí bígonsı, áí bigha nohwaa da'oshlıgo Macedóniayú daagolíníí gádaaldishnii, Dała'á łegodzaadá' Akéyagee daagolíníí ilk'idá' bestso lenádaanılıgo begodeyaa ni', daaldishnii; áík'ehgo ich'odaahniih dážhó hádaaht'ijhíí bigha ágádaane' hádaat'ij nkegonyaa. ³ Ágát'éé ndi shik'isyú nohwich'i' dáál'aad, nohwaa da'óndlii n'íí doo da'ılıjzhı' da doleehíí bigha; da'ádaaldishnii n'íí k'ehgo ilk'idá' bestso ndaahezonił shı: ⁴ Doo ágádaanoht'ee dayúgo, Macedóniadı' bił nishkaigo doo ilch'i'daasolaa dayúgo, nohwee ida'óndlii n'íí néé (hik'e nohwıı biłgo) bik'ee idaayádaandzi doleel. ⁵ Áí bigha dávik'ehyú ádishniigo shik'isyú shádih nohwich'i' daash'aa, t'ah bidáhdá' ndaanohné'íí, dabıntsé ndaadeso'aą n'íí, ndaahohnııl doleelgo, áík'ehgo nohwijııdı' dážhó hádaaht'ijgo ndaahohnııl, doo baa daanohchi'go ndaanohné'go da. ⁶ Gánohwiłdishnii, Hadın ayáhágo k'e'dileehıı ayáhágo inł'aąhi at'éé; áıdá' hadın ląágo k'e'dileehıı ląágo inł'áahi at'éé. ⁷ Nnee daantııgee biini' łayiilaago ntsínkéézıı k'ehgo nyinoné'; doo nohwił goshch'iigo da,

dagohíí doo bídaanohwich'inyo'go da: hadín bił gozhóqo nyiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił nzhqo. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nań dawahá nkt'éehíí ląągo nohwá áile'go yinel'aa; bídił daanohliiníí ląągo dávik'ehn nohwá áyılısı doleeł, nkt'éégo na'idziidyú dawa ląągo bich'odaahniih doleełgo: ⁹ Gáníigo bek'e'shchij, Dahot'éhé nayiniih; tédaat'iyéhií yich'onii; nkt'éégo at'éehíí dahazhi' begoz'aa, nii. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nań, k'ediléhií k'edilyíí yaa yiné'íí, da'án bán nohwainé'go daahsaa, áidi' k'eda'dolááhíí ląągo hadaajeego áile', da'án nkt'éégo ádaah'teehií ląągo nohwá inkt'aa doleełgo áile': ¹¹ Dawahá bee hádaaldzilgo Bik'ehgo'ihí'nań ánohwidoliil, áik'ehgo ląągo ich'odaahniih doleeł, ái Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosinií áidoliil, néé nohwiláhyú. ¹² Díi zhaali ndaahohnííhií ínashood hant'é yídaadił shíhií baa daado'ne', áidá' doo ái zhá da, ndi bitisyú an'odaazlihií k'ehgo aldo' nnee ląągo ái bigha Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzı doleeł. ¹³ Zhaali ndaahohnííhií bee Christ baa yati' baa gozhóni nohwil da'aniigo bikísk'eh ádaanoht'eehií nohwígózı doleeł, ái bigha la'íi dabíi hik'e nnee dawa biłgo doo alch'idn bich'odaasoni' dahíi bigha nnee bich'odaasoni'íi Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzı doleeł; ¹⁴ Ái nneehíi Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi dázhó nohwijíi biyi' golíihií bigha nohwá da'okaaqgo nohwaa daabiini' doleeł. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'íi doo hagog'éégo baa nagoch'olni' at'éé dahíi dázhó ba'ihégoši.

10

¹ Shíi Paul, Christ isht'egodnt'éégo la'íi dawa yich'ı' nzhqoqo at'éehíi k'ehgo ánsht'eego

nánohwoshkàah; 1a' shaa yádaakti'go gádaanii,
 Nohwiináályúgo dázhó histe', áidá' doo
 nohwiináál dayúgo zhá doo histe' da, daashikii:
 2 Áidá' nohwaa nánisdzaago nohwiináályúgo
 doo nohwich'i' siste'go ádaashole' dago
 nádaanohwoshkàah, nnee 1a' ni'godzán biká'
 zhinéégo be'ádaant'eego nohwaa natsídaakesí
 doo bich'i' siste' da doleehí k'ehgo. 3 Ni'godzán
 biká' nahiikai ndi doo nnee nadaagonkaadhí
 k'ehgo nagonkaad da: 4 (Benagonkaadí
 doo nnee zhinéégo da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań
 binawodí biláhyú nadaalwodgo nchó'í
 binawodí bil goz'aagee da'ílí yilchii); 5 Dénchó'égo
 natsíts'ikeesgo k'izé'ich'idilteehí da'ílí hilchii,
 nnee ídaada'odlígo Bik'ehgo'ihí'nań bígonsi
 daanihí, daazhógo ádaaniigo bits'á'zhi' ádaabisiń
 áldó' da'ílí hilchii, 1a'í natsígokeesí dawa Christ
 daidits'ag doleégo áhiidle'; 6 Daanohwidohts'ag
 daasoljidá', doo daanohwidits'ag dahí dawa
 biniidaagondléhgo ndaagoshiilchii. 7 Dant'éhéta
 biká'dí'go hit'iiní zhá daaneł'í née? Dahadín
 Christ bíyééhí nliigo ídaanatseseeşyúgo, dí yaa
 tsínádókees, Christ bíyééhí nliihí k'ehgo née
 áldó' Christ bíyéé ndli. 8 Nldzilgo nadaasozigo
 ádaanohwidilne', doo hayaa ádaanohwişigo dahí
 bigħ nohweBik'ehń benohwik'ehgo ánohwilaa:
 áí dázhó baa ída'oshlígo díyat'éégo baa yashti'
 ndi doo ídaayanisdziħ da doleé. 9 Naltsoos
 nohwich'i' k'e'eshchiiní bee doo tsínahwidishees
 hasht'í da. 10 Dí k'ehgo nko ádaashilch'inii,
 Naltsoos yee nant'aago 1a'í nalwodgo áile';
 áidá' nohwitahyú naghayúgo ye'at'ééhí doo

nalwod da, biyati'íi doo nt'é da, daashilch'inii. ¹¹ Nnee díi k'ehgo áníhíi díi yídaagolsíih, doo akú nahit'aash dadá' nohwich'í' k'e'ilchíihíi k'ehgo áhii'ne' doleeł, akú nt'aashgo. ¹² Hadíi nht'éégo ídeheshjeedgo ídaayádaakti'íi doo itah daandliigo háhiit'íi da, dagohíi doo bił kishhah áhii'ne' ndi háhiit'íi da: dabíi binatsekeesíi yee ikdenáago ídá'nel'aąhgo, la'íi ikdenáago kishhah ádaane'go doo daagoyáa da. ¹³ Nohwá nagoz'aaníi bitisgee doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da doleeł, áidá' nagoz'aaníi Bik'ehgo'ihí'nań nohwaidin'áaníi zhá biyi' na'idziid doleeł, ái itah daanołhíi. ¹⁴ Nohwíi daagonohíiyú dantsé nohwaa nt'aazh, Christ baa yati' baa gozhóni baa nohwíł nagohiilni' ni'; áik'ehgo nohwá nagoz'aaníi itah daanołhíigo, nohwich'í' det'aazhyúgo nohwá nagoz'aaníi doo bitisyú det'aazh da: ¹⁵ Nohwá nagoz'aaníi bitisyúhíi, nnee la' binasdziidíi, doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da; áidá' nohwi'odłá' nchaa hileehgo nohwitahyú na'idziidíi ndiiséhgo nihóndlii, ¹⁶ Ágát'ééyúgo nohwitisyú ni' nagoz'aaníi alđó' biyi' yati' baa gozhóni baa yáhiilti' doleeł, nnee la' binasdziidíi danohwíntsé alzaa lą shíhíi doo bee ída'óndliigo da. ¹⁷ Hadíi ída'odliigo yakti'íi nohweBik'ehń zhá ye'ída'odlíi le'. ¹⁸ Nnee nht'éégo ídaanagolni'íi doo daach'idnksíhi at'éé da, áidá' nnee nohweBik'ehń bił dábik'ehíi zhá.

11

¹ Ayáhágo lóshgogo yashti' k'a'at'éé ndi nohwich'í' yashti'íi nyee ndi bidag ádaanoht'eego hasht'íi: nánohwoshkąąh, bidag ádaanoht'ee.

2 Nohwá'íhóshnúi, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwineł'íhíí k'ehgo: na'ilíhn bi'at'e' nzhooní doo hwahá niinéhi bika' dała'á doleełhíí k'a'at'éégo Christ bíyéé daadohleełhíí bighą ilk'idá' baa nohwidini'ąą. 3 Áídá' Eve t'íish bich'í' nabhch'a'go k'izé'bidełtí n'íí k'ehgo, Christ da'aniigo nohwil nzhọọ n'íí yits'ą'zhí' ádaanohwile' noli nsįgo shiini' háh. 4 Dahadínta Jesus la'ihí yaa yánánálti'go nohwaa nyááyúgo, dagohíí spirit nohwaa det'ąą n'íí lahgo at'éhi la' nohwaa det'ąáyúgo, dagohíí yati' baa gozhóni nagodo'ąą n'íí lahgo at'éhi náágodo'ąáyúgo, nohwil dádaabik'eh noli nsį. 5 Christ binal'a'á dážhọ itisgo ádaat'eego baa natsídaahkees ndi, doo dábich'í'égeee nshłįigo natseskees da. 6 Doo bígonedzaągo yashti' da ndi, nt'é baa yashti'íí bígonsį; díí dawahá bee nohwil ch'í'nah ásiidlaa. 7 Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa gozhóni doo bighą nahi'niil dago baa nohwil nagosisni'húí bighą, nohwíí itisgo ádaanohwilį doleełgo shíí ídaagoch'iyoshba'íí bee isiih néé? 8 Nohwá na'isiid doleełhíí bighą ínashood ha'ánálséhíí nagoznili la'ihíí zhaali bits'ą' nádaadiné' ni'. 9 Nohwitahyú sídáádá' nt'éhéta bíđh nshłį ndi doo hadín bee nanikt'og da ni': ndi Macedóniadí' shik'isyú shich'odaanii ni': áík'ehgo doo nt'é bee nanohwinikt'og da ni', áídí' doo dayúweh nanohwinikt'og hasht'íí da. 10 Christ bits'ą'dí' da'anii ágot'eehíí shiyi' golí'íhíí bighą gádishnii, Akéya golzeehíí biyi'yú díí ídaanagoshni'íí doo hadín yida'dinoťih at'éé da. 11 Nt'é bighą? Ya' doo shil daanoahshọhíí bighą da gá? Bik'ehgo'ihí'nañ shá yígotsį,

shil daanohshoogo. ¹² Áídá' áí n̄neehíí, danéé nada'idziidhíí k'ehgo nada'idziid daan̄ihíí, doo da'an̄ii dago ádaan̄ii da ch'í'nah ashle'híí bigha hagot'éégo ánásht'ííhíí dayúweh ágánásht'íí doleeł. ¹³ N̄nee ágádaat'ííhíí doo da'an̄iigo Bik'ehgo'ihí'nañ bá daades'a'ihíí daanl̄ij da, n̄nee k'izédaidin̄ilgo nada'iziid, Christ binal'a'á gol'ijigo ádaadilz̄i. ¹⁴ Doo bigha nohwil díyagot'ee da le'; ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú gólíníí bits'á'dindláádhíí k'ehgo ánádil'ij. ¹⁵ Díí doo nt'é bigha koł díyaagot'ee le'at'éé da, ch'iidn bánada'iziidíí ndi n̄t'éé zhínéégo nada'iziidíí gol'ijigo ádaadilz̄i; áí nchogó ánádaat'ííhíí bigha dánchogó bee nnádaagodáh. ¹⁶ Gánádaanohwiłdish'ñii, Doo hadín lógohi sho'níí da le'; áí k'ehgo natsídaahkees ndi hódashołts'ąą, shíí alđó' det'ih ídeshkąąhgo yashti' le'. ¹⁷ Díí baa hasdziihíí doo nohweBik'ehnyegos'ąągo hasdzii da, lógohíí k'ehgo dázho ídeshkąąhgo yashti'. ¹⁸ N̄nee ląągo ni'gospdzán biká' ágot'eehíí yee ídaadilkąąhgo yádaakti', shíí alđó' ídeshkąąhgo yashti' doleeł. ¹⁹ Nohwíí, dázho daagondząą daanohsigo, lódaagohíí nohwil daagozhogógo hódaayesołts'ąą. ²⁰ Hadíí n̄nee isnáh ádaanohwinl̄z̄i ndi, bestso nohwits'á' ndaayihiniil ndi, nohwits'á' nda'iláh ndi, itiséyú ídehéstij ndi, dagohíí nohwit'á yizka' ndi bidag ádaanoht'ee. ²¹ Néé ágáhiit'ijyúgo doo bínldzil da ni' dishniigo ídaa yánsdz̄i. Áídá' dahadín doo daaste' dago nt'éhéta yee ídaadilkąąhgo yee yádaakti'yúgo, (lógohíí k'ehgo yashti',) shíí alđó' doo siste' dago ídeshkąąhgo bee yashti'. ²² Ya' Hebrews daanl̄ij n̄ee? Shíí

23 ałdó' áí nshłj. Ya' Israel hat'i'i daanłj née? Shíí ałdó' áí nshłj. Ya' Abraham bits'á'dí hanádaanolt'jłkí daanłj née? Shíí ałdó' áí nshłj. 23 Ya' Christ yánada'iziidí daanłj née? Shíí dágóts'iidgo bá na'isiid (koni' áđihí k'ehgo yashti'); daabinasdziidí bitisgo nyeego na'isiid ni', doo holtag dago hashídołtsaz, daabitisgo da'ákozhá ha'ánashi'dilt'eeh, doo ałch'índi dásdozhá daashizes- hłj da ni'. 24 Ashdladn Jews daanłni dízdin doleelzhi' dała'á áđihgo hashída'astsaz ni'. 25 Taadn tsj bee hashída'is-haal ni', ładntsée yee daasholné' ni', taadn tsina'eełi shł nango' ni', dała'á t'é' dała'á jłj da'ílné biká' shł dahna'eeł ni'; 26 Dábik'ehn daadisha'yú, túdaanłjyú négodzidí begoz'aą, da'in'jłhí bighą négodzid, dashíí hat'i'í bits'á'dí négodzid, doo Jews daanłj dahíí bits'á'dí négodzid, kłh goznłl yune' négodzidí begoz'aą, da'igoljyú négodzidí begoz'aą, túnteel sikaąyú négodzidí begoz'aą, shik'isyú daanłj ádaagodil'ini bits'á'dí négodzid; 27 Nyeego na'isiidhí bighą dážhó hiyaago łá'í shłna'diini'go, dadésh'jłgo iłkáhgo, shiná' náshdleehgo łá'í dibá' náshdleehgo, da'ákozhá doo ishąą dago, łá'í gozk'azí biyi' diyágé da'áđihgo nashaa ni'. 28 Áí łá'ihí shich'j' ánagot'jłd bilgo dábiká'zhj' dawa jłj ínashood ha'ánátséhí il'aniyú nagoznłlí baa shiini'go nashaa. 29 Nnee łá' doo nłdzil da née? Shíí ałdó' ba'ashhah doo nłdzil da. Nnee łá' nch'go at'jłgo ábiile' née? Áí bighą shá góchjłdgo bich'j' niidoo. 30 Ída'oshdlígo yashti'yúgo, doo nłdzil dahíí bil ch'í'nah daaleehí ída'oshdlígo baa yashti' doleel. 31 Jesus Christ

nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, ńń dahazhí' ba'ihégosini, doo ńeshchoo dahíí shá yígótsi. ³² Damáscusyú nant'ńnchań, ízigo nant'ńń Áretas holzéhi yiké'gee sitíni, bik'ehgo kįh goznili Damascus holzéhi binaadyú asinilíi yinńadaadez'ńń, shíi daashiltsood doleelgo: ³³ Áídá' táts'aa biyi' dahsidáago kįh goznilíi binaadyú ńedit'ńhíi biyi' ch'í'ńányú ba'ashhah yúyaa gódah ch'ńshíileego bits'ń' hasht'ag.

12

¹ Ída'oshdlíigo yashti'ńi dábik'eh, doo bits'ń'dí nt'é isht'ńid da ndi. NohweBik'ehń shń ch'í'ńnah ágóńsiníi, ńń'ńi shń ńgózigo áshíílaahíi baa nagoshńi' doleel. ² Nńee ńń' Christ bíyéehíi bígonsi, ńń díi'ts'ńadah ńegodzaadá' yaaká'yú taago nágost'ńayú hadag bí ńgoyáá; (bits'ń beego shń, dagohíi bits'ń ádíhgo shń, doo bígonsi da: Bik'ehgo'ih'ńń yígótsi.) ³ Ái nńeehíi (bits'ń beego shń, dagohíi bits'ń ádíhgo shń, doo bígonsi da; Bik'ehgo'ih'ńń zhń yígótsi;) ⁴ Ni' gozhóoyú, paradise golzeeyú, hadag bí ńgoyáadá' yati' doo hagog'ńéego baa nagoch'olńi' at'ńé dahi, yati' nńee doo yee yakti' goz'ńń dahi yidezts'ńń. ⁵ Ái nńeehíi ba'oshlíigo yashti' doleel: áídá' shíi doo ída'oshdlíigo yashti' da doleel, doo bíńńdzil dahíi zhń bee ída'oshdlíigo baa yashti' doleel. ⁶ Ída'oshdlíigo yashti' niizńi ndi doo shiini' ádíhgo ádishńiih da; da'ńńi ádishńiihíi bighń: áídá' doo ágádishńiih da, shi'at'e' yo'ńnií dagohíi shidits'agíi bitisyú nńee doo ńń' yee shaa natsekees da doleelhíi bighń. ⁷ Bik'ehgo'ih'ńń doo alch'ńdn shń ńgózigo áshíílaa da, áík'ehgo doo

bee itisgo ídeshkq̄ah dahíí bighq̄ nt'éhéta diwozhi shighán'ááhíí k'ehgo shits'í baa dahgoz'ąągo alzaa, Satan bits'á'dí' shich'ı' yil'aadi dáschich'ı' nagont'og nt'éégo, doo itisgo ídeshkq̄ah da doleełhíí bighq̄. ⁸ Díí bighq̄ nohweBik'ehń taadn ch'éh ch'oba' áldéniid ni', Shits'á' begonowáh, dishńiigo. ⁹ Áídá' gáshılńii, Shiłgoch'oba'íí ná bínél'ąą: doo bínńldzil dagee shinawodíí ninkááyú itisgo ch'ı'nah alzi. Áí bighq̄ doo bínńldzil dahíí bee ída'oshdlíigo shıl gozhóógo yashti' doleeł, Christ binawodíí shiká'zhı' doleełhíí bighq̄. ¹⁰ Doo bínńldzil da lęk'e ndi, goláníyú ánadaashılch'ido'ńiıl ndi, nt'é hásh't'íńií bínshdıh ndi, shiniidaagonłsi ndi, shich'ı' goyéégo nagowaa ndi, Christ bighq̄ díí bee shich'ı' nagowaayúgo baa shıl gozhóó: doo bínńldzil dagee Christ binawodíí bee nanshwod. ¹¹ Biini' ádıhíí yałtı'híí k'ehgo yashti' ni' nohwíí bídaashinohso'go ánsht'ee ni': nohwíí nł'éégo shá yádaakti' le'at'éhi: doo nt'é inshlıı da ndi nadaal'a'á ła'ihíí ízigo ádaat'eego baa natsídaahkeesíí ndi doo dábič'ı'égee ánsht'ee da. ¹² Nohwitahyú nashaadá' dawa bidag ánsht'ee ni', godiyıhgo be'ígóziníí, doo ágondziıyú, ła'íí ízigo ánágot'ııhíí bee ánát'ııdíí bee da'ańii Bik'ehgo'ihı'ńań shides'a'go bídaagonłsi. ¹³ Ínashood ha'ánálséh ła'ihíí nt'é bee iké'zhı' daasolıı? Shíí doo nt'é nohwíhóshkeed da ni', áí zhá bee iké'zhı' daasolıı. Díí bighq̄ shaa nágodenoh'aa. ¹⁴ Díí taadnee ilk'idá' nohwich'ı' naadishdáh; doo nt'é bee nohwíhóshkeed da doleeł: doo nt'é nohwíyééhíí bighq̄ asht'ıı da, nohwíí zhá nohwichq̄ asht'ıı: chagháshé báą hik'e bitaa doo yá na'nonıı bík'eh da, ndi bíı bichagháshé

yá na'nonúigo dábik'eh. ¹⁵ Shił gozhóogo nohwichá shíyéehíí nohwá nnishné', dashíí ndi nohwá na'idihishñiit: itisgo shił daanohshoqhíí bighá nohwíí da'ich'í'go nohwił daanshoq ndi. ¹⁶ Da'aniigo doo nt'é nohwíhóshkeed da ni', áidá', Nohwich'í' lé'ishchoogo ndaanohwiłtsood ni', daashíldohñii láá. ¹⁷ Ya' dahadií nohwich'í' onádaash'aahíí bee nohwahani'isdzood née? ¹⁸ Titus akú nnáh bildishñii ni', nohwik'isn dała'á bił o'á'. Ya' Titus nohwahani'isdzood née? Ya' shíí ánsht'eehíí k'ehgo doo Titus at'éé da lán gá? Ya' shíí ásh't'íí n'íí k'ehgo doo Titus at'íí da lán née? ¹⁹ Díí án'ñiihíí bee ídáyáhiilti'go áhiit'íí daanohsi née? Christ bíyéé ndliigo Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee án'ñii: nohwił daanohshóni, daanołdzilgo ádaanohwidle' doleełgo áhiit'íí. ²⁰ Hagoshá' ádaanoht'ee le' nsíhíí doo bee ágádaanoht'eego nohwaa nsháh hásh't'íí da, nohwíí áldó' doo ndaashohíhíí k'ehgo nohwaa nsháh hádaashoht'íí da shí: lahadaadoht'áh, dawahá ídáhádaaht'íí, ilch'í' hadaashohkee, itis hishleeł daanohsi, lída'oktah, ch'inñii daadohñii, ídaadołkqah, la'íí nohwił daagokish doleeł nolí nsigo shiini' háh: ²¹ Nohwaa nánsdzaago Bik'ehgohinshnañ nohwichá ídaayánsdzigo áshíłsi doleeł nolí nsi, nohwitahyú lání ncho'go na'idaago, nant'í' nakaigo, la'íí ncho'íí doo yich'í' t'ąązhí' at'éé dahíí yee nda'iksiihíí doo hwahá yits'á'zhi' ánádaa'ne' dahíí bighá doo shiłgozhóo da doleeł nolí nsigo shiini' háh.

13

¹ Díí nohwich'í' nanáshdaahíí biłgo taadn hileeh.

Kaa dahgost'aayúgo naki dagohíí taagi bináát ánágot'íidíí da'ádaaniihíí bee bígózi. ² Nakidngee nohwaa niyááadá', nnee nda'íksiih n'íí, ła'ihíí áldó', gádaabildéniid, Nohwaa nánsdzaa lək'eyúgo doo t'aazhi' siitji dago nohwiniidaagonkt'éégo ánohwishle'; k'adíí doo hanshk'i da ndi da'ágát'éégo ánádaabildish'nii: ³ Christ shinkááyú yałti'go bee bídaagonoksihíí hádaaht'íihíí bighą ágádishnii, Christ nanohwik'íiziidgee nłdzil, nohwiyi' binawod golji. ⁴ Án doo nłdzil dago tsj'ılna'áhi yiká' daztsąą ndi Bik'ehgo'ihinań binawodíí yee hińaa. Néé áldó' bił dała'á daandliigo doo daandzil da ndi Bik'ehgo'ihinań binawodíí bee nanohwik'ída'idziidgo Christ bił daahii'ńaa doleeł. ⁵ Ídaadiniłji, nohwi'odla' daahohtą' shj; ídaadinohtáh. Jesus Christ nohwiyi' goljiigo doo bídaagonoksi da née? Nanohwidintaahíí bah nandeeyúgo Christ doo nohwiyi' golji da bídaagonoksih. ⁶ Néé nanohwidintaahíí doo bah nandéh dahíí bídaagonoksih ndi at'éé. ⁷ Doo nda'oksih da doleełgo Bik'ehgo'ihinań nohwá hoshkaąh; née doo nkt'éégo nohwígózijihíí bighą ádishnii da, áída' nohwíí nkt'ééhíí be'ádaanoht'ee doleełgo, née nanohwidintaahíí bah nandéh ngolnii ndi. ⁸ Da'anii ágot'eehíí doo hagog'éégo bich'i' na'idziid da, áída' bá na'idziidyúgo zhą. ⁹ Néé doo daandzil dadá' nohwíí nohwinawod daagolji lək'eyúgo nohwił daagozhóó: ła'íí dážhó nkt'éégo ádaanoht'eego nohwá háhiit'ijigo ohiikaąh. ¹⁰ Doo hanshk'i da ndi díí bek'e'eshchii, nohwaa nánsdzaago doo inniihgo bee nohwich'i' yashti' da doleełhíí bighą: nohwi'odla' dayúweh nohwá

binikseełgo hasht'íí, doo hayaa ádaanohwiłsi dago nohweBik'ehń beshik'ehgo áshíílaa. ¹¹ Shik'ííyú, díí bee ąął nohwich'í' k'e'shiłchíí. Christ biláhyú nłdzilgo daanołseeł le', hadag ádaanoht'ee le', nohwiini' dała'á le', ła'íí nkegohen'áągo daagonohłji le'; áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań, ił'ijóóníí ła'íí iłch'í'gont'ééhíí bits'ą'dí'hi, nohwił nłji le'. ¹² Daagodinolsigo daalohts'os le'. ¹³ Ínashood dawa, Gozhóó, daanohwiłnii. ¹⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí, Bik'ehgo'ihí'nań bił'ijóóníí, ła'íí Holy Spirit bił dała'á ánohwiłsihíí bee nohwich'í' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 2 Aug 2022

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049